

Nr 427

Av herr Nihlfors m. fl., om klarläggande av vissa arbetsmarknads- och andra problem i samband med en ökad automation inom industri och förvaltning m. m.

Även om automationen icke kan betraktas som en nyhet har dock utvecklingen mot en ökad automatisering av produktionen inom industrien liksom den särskilt uppmärksammade automationsutvecklingen inom förvaltningsområdet givit ett naturligt underlag för en i dagspress och tidskrifter omfattande debatt, där inslag av oro för framtiden tagit sig vissa uttryck. Löntagarorganisationerna har också mer och mer börjat intressera sig för vad en ökad automation kan komma att föra med sig för de anställda.

Man är på sakkunnigt håll oense om i vilken takt automationen kommer att förändra vårt samhälle. Det finns emellertid en given begränsning i takten, nämligen tillgången på kapital och på utbildad personal. Dock bör uppmärksammas att exempelvis elektronmaskiner för kontorsautomation ställer sig eller kan komma att snart ställa sig relativt prisbilliga i anskaffning, särskilt sett mot bakgrunden av de stora nettobesparingarna. Enligt en uppgift har ett större försäkringsbolag inköpt en dylik maskinanläggning för tre miljoner kronor. Den beräknade nettobesparingen per år uppgår till en miljon kronor. Härtill kommer besparingar i tid och lokalutrymmen. I fråga om industrien har konstaterats att det i vissa fall har ställt sig billigare att ersätta vanliga maskinanläggningar med nya automations-dito. Detta skulle betyda att om investeringarna kan ökas, kan automationen genomföras i snabbare takt än vad som nu sker.

En viktig synpunkt i den förda debatten om konsekvenserna av en ökad automation är den att arbetsmarknadsläget måste vara tillfredsställande, d. v. s. full sysselsättning bör föreligga, om utvecklingen av ovan skisserad art mera ostört skall kunna äga rum. Men problem av stor omfattning kan givetvis ändock komma att uppstå, åtminstone lokalt och där ett eller ett par storföretag dominerar. Det är därför av betydelse att arbetsförmedlingsorganen icke endast är rustade att på vanligt sätt medverka vid ordnandet med sysselsättning åt friställd arbetskraft utan även är beredda att mera på längre sikt planlägga alternativa lösningar för att nå för alla tillfredsställande resultat i fråga om omflyttning m. m. En planering i god tid behövs bland annat därför att en ökad automation på förvaltningsområdet på en gång kan friställa stora grupper tjänstemän med övervägande rutinarbeten. I detta sammanhang kan konstateras att de senaste decennierna fört med sig en kraftig ökning — nära fördubbling — av tjänstemännens antal.

I den mån ökningen i automationstakten inträffar då 1940-talets stora barnkullar uppnår arbetsför ålder, uppstår kanske större sysselsättningsproblem än vad man under en lång följd av år behövt räkna med.

Givetvis kommer i lägen av ovan angivet slag behovet av omskolning och förbättrad yrkesutbildning att mera än nu träda i förgrunden. Även sådana spörsmål, som nyligen aktualiserats av en verkställd undersökning om begåvningsreserven, måste beaktas med hänsyn till en utveckling mot ökad automation i samhället. Experter anser också att arbetsförhållandena vid automation kan komma att göra arbetet mer psykiskt krävande. Det finns därför anledning att intensifiera arbetslivsforskningen även genom initiativ från statens sida, då staten ju numera är en stor företagare.

I sistnämnda hänseende bör framhållas att staten måste inom sin verksamhet utnyttja erfarenheterna av en utveckling till automation. Detta kan kanske närmast ske på initiativ av statens organisationsnämnd och genom att den av statens maskincentral bedrivna verksamheten hålles, vad utrustningen beträffar, i nivå med de senaste tekniska rönen.

På grund av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller

att genom något statligt organ eller genom särskild kommitté en kartläggning kommer till stånd för att klarlägga de problem av arbetsmarknads- och utbildnings- eller omskolningsnatur, som kan komma att snabbt aktualiseras genom ökad automation inom industri och förvaltning,

att inom den statliga förvaltningen och verksamheten åtgärder vidtages för att tillvarata erfarenheterna av den pågående utvecklingen i fråga om automation.

Stockholm den 26 januari 1957

Folke Nihlfors

N. Stenberg

Ture Königson

Sven Gustafson

Martin Larsson

Brita Elmén

i Göteborg

Christer Olofson

Gust. Boija